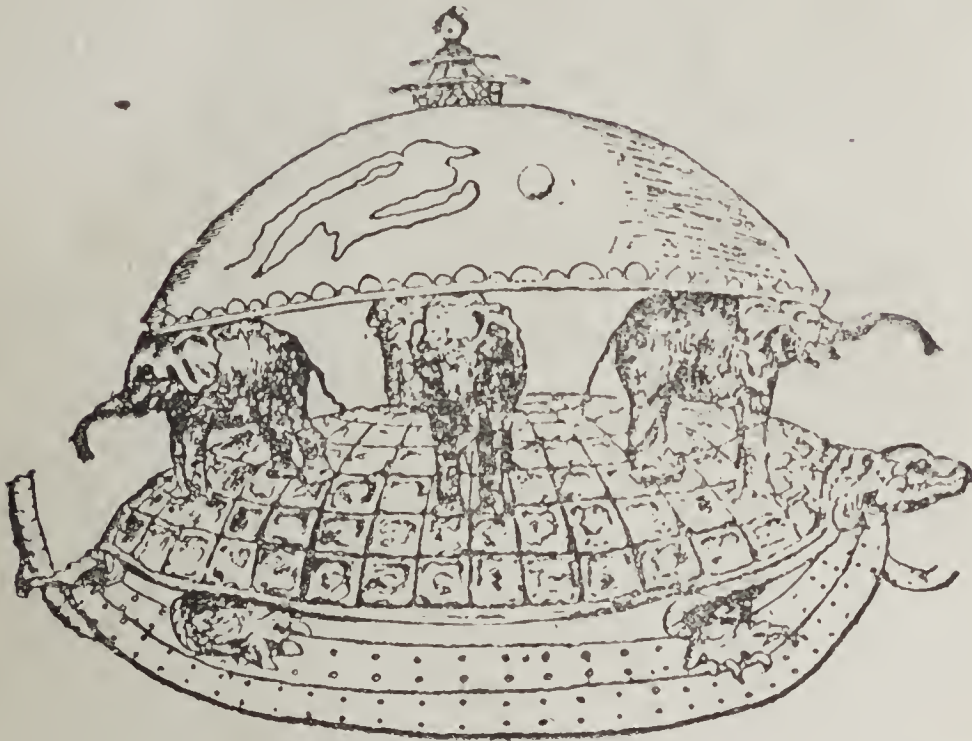

Народна бібліотека Ч. 4.

ЗЕМНА КУЛЯ.

Ціна 5 центів.

TORONTO 1920.

PROPERTY OF
Wm. LUBUNYCH

Накладом і з друкарні Робітничої Книгарської
і Видавничої Спілки

516 Queen St. W. TORONTO, ONT. CANADA.

ГЕОГРАФІЯ.

Написана Юліяном Левицьким професором академічної гімназії у Львові.

Географія ділить ся на 8 частий:

I. Орієнтоване і мірене.

II. Земна куля.

III. Океани і континенти.

IV. Будова поверхні землі.

V. Сухоземні води.

VI. Клімат (підсонє).

VII. Житє на землі.

VIII. Політична географія.

Крім сего містить 36 важних образків.

Ціна

80 ц.

Замовленя слати на понизшу адресу:

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

516 Queen St. W. TORONTO, ONT. CANADA.

Народна бібліотека Ч. 4.

З польскої переклав Ю. К.

ЗЕМНА КУЛЯ.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

ТОРОНТО 1920.

Читайте і передплачуйте науковий журнал

ЗАМОРСЬКИЙ ВІСТНИК!

Заморський Вістник містить в собі з між інших отсі науки; Аритметику, Геольогію, Історію культури, Всесвітну Історію і багато інших.

Передплата на рік \$ 2.50 до Європи і Америки \$ 2.75. Адреса:

ZAMORSKYJ VISTNYK

516 Queen St. W

TORONTO, ONT. CANADA.

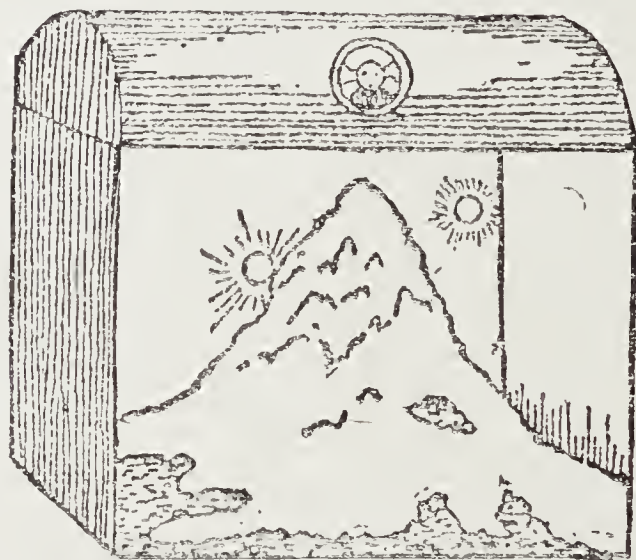
поодинокє число висилає ся за надісланем 25ц.

ДИВНІ УЯВИ ПРО ЗЕМЛЮ.

Що людина за давних часів витворила дикі уяви про форму землі, не таке воно надзвичайне, але її дивні уяви бувають зчаста кумедними. Колиб людина була більше над тим застанова, що бачила, її теорії не булиб такі чудернацькі; лишень чого людина не знала, про те витворювала собі обовязково уяви, — а були ті уяви страшні та дивні. Стале витворюване розумінь та робленя досьвідів — є дорогов до науки. Ріжницею поміж первісною людиною а нами, є те, що менше припускаємо, а робимо більше досьліду.

Розумієть ся, першим вражінем, яке відчувала давнійшня людина, коли дивилась на світ, було те, що земля пласката з блакїтним небесним склеплїнем, завішеним над нею як шкаралупа. Ту шкаралупу називано сварогом (небозводом). Під ним порушували ся сонце, місяць, і хмари, про котрих думано, що вони були на однім віддаленю від землі; над сварогом були океани і огневі країни. Про зірки додумували

ся, що вони були маленькими дірками, через котрі текла вода, коли падав дощ, і котрі перепускали блеск сьвітла, коли була чудова ніч— так як звичайно передістає ся сьвітло з бляшаних ліхтарнів старого стилю, котрі мають подіравлені боки.

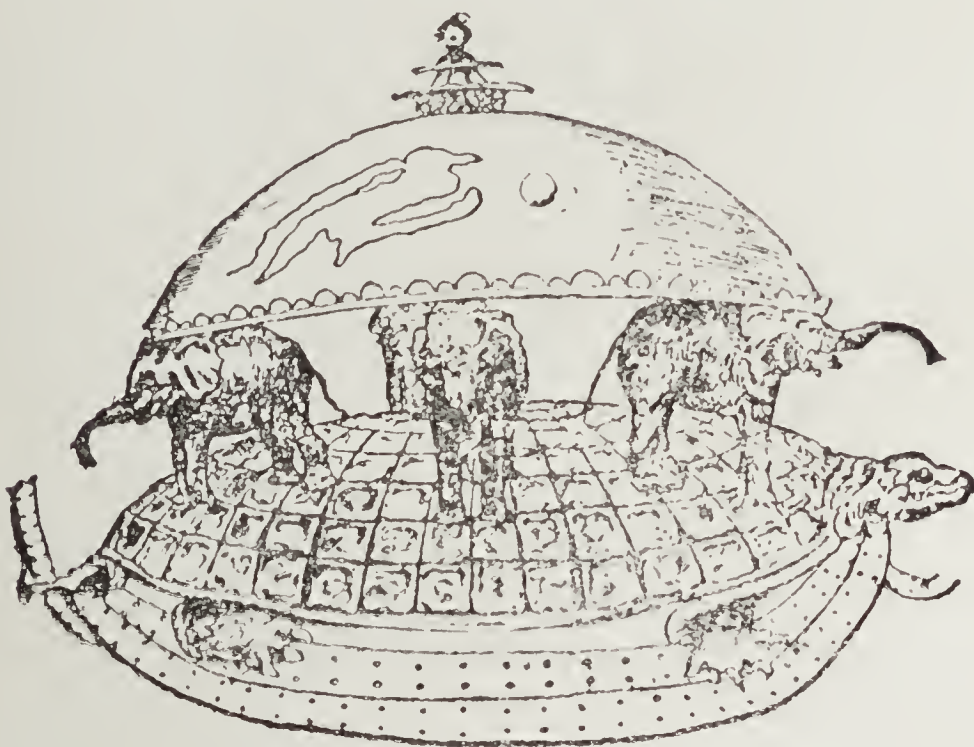

Обр. 1. Уява первістних християн про землю і небесни і склеплінэ.

Не менше дивачне розуміне про форму землі розширило ся посеред декотрих перших християн, котрі, через зле зрозуміне св. Письма, уявили собі, що земля мусить бути збудована на форму Мойсеєвого намету.

Але на чім та велика земля оперла ся? Се було найтяжшою загадкою, котра доводила до найдикійших здогадів. Декотрі казали, що

земля опирається на чотирьох слонях, котрі стоять на черепаці, інші-ж велити двигаютъ Атлас на своїх плечах — і так далі. Слідуюче питанє повстало, на чім черепаха стоїть і що під нею лежить? Декотрі Гіндуси пояснювали, що земля операється на 12 колюмнах. В ночі стоять на черепаці; інші що велити двигаютъ

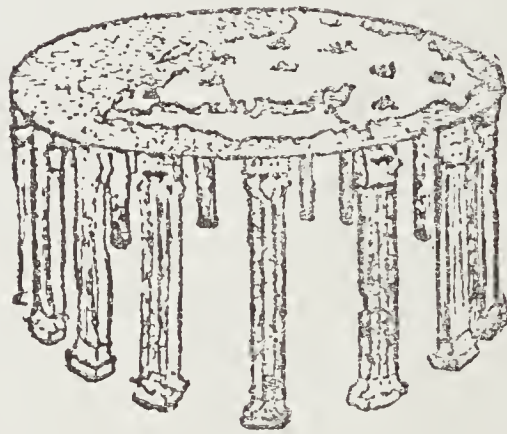

Обр. 2. Земля оперта на чотирох слонях, стоячих на черепаці.

сонце заходило під блят межі колюмни. Але що піддержувало колюмни? Поясненє потребувало поясненя, зарівно як головне тверженє-подібне до декотрих новочасних теорій.

Коли людина звиджувала різні країни, ба-

чила, що завжди доходила нарешті до води, одже сама творила собі теорію, що земля наче острови межи безбережного океану. Але що землю тримало на місці? Бо з тих часів ніколи ніхто не сказав, що земля рухома. Велити, слони і че-

Обр. 3. Гиндуська уява землі.

репахи були досить добрі, але як можна було сподіватись від кого, щоби повірив в таке диво, що стала земля обертаєть ся. Отже уроїли собі, що земля має коріне запусчене в невідому глибіню, що сполучує її з загальною будовою цілого світа.

Але правдиві думачі дійшли до розумніших внесків — теорій, котрі були сталі і мали певний здогад з обсервованими фактами. Сподіватись можна, що багато фантастичних уяв, котрі були так пересадні, повстали просто з незрозуміння того, що було перед тим сказано.

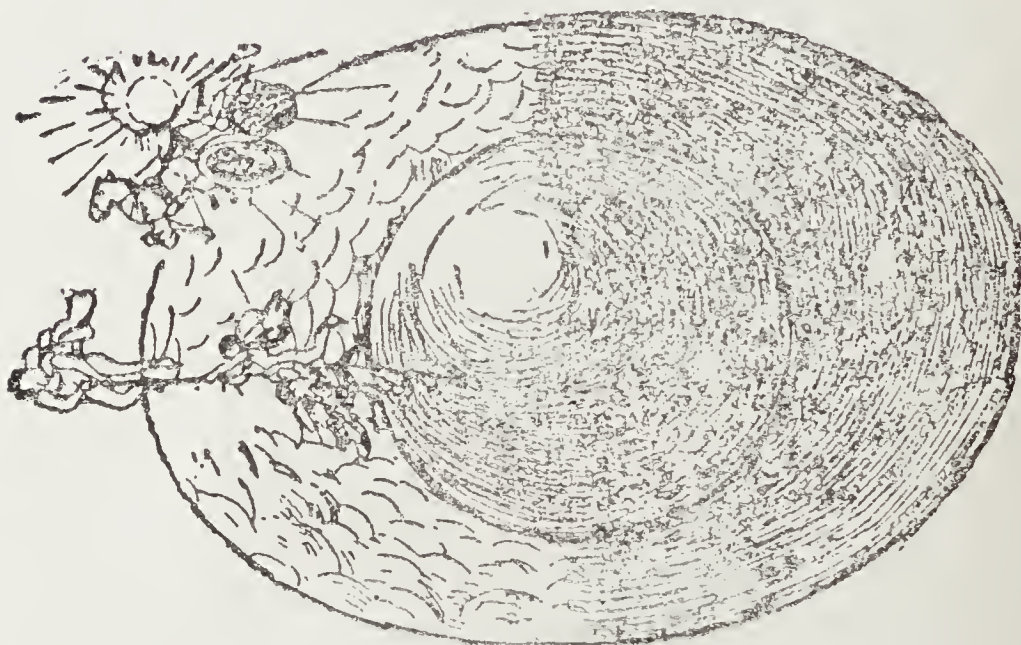
Було то так в дійсности, як би коли туній ученик по вислуханю професора, котрий викладає, що земля округла, як яблуко і що її вісь подібна до хвоста яблука, прийшов до дому і оповів своїм родичам, що професор казав в школі, що земля є великим яблуком, а північний бігун її хвостиком, на котрім земля висить на дереві. Дійсно часто можна чути кумедні річи.

Обр. 4. Земля яко острів з корінням.

Фактом є, що люди, (не всі, лиш наймудріші з них) дійшли до пізнання, що земля округла, багато вчаснійше, ніж загально стало відомо і розповсюднено. Однак трудно їм було виложити свої погляди так, щоби загал міг їх зрозуміти; одже пробували осьвідомляти, але казали незрозуміло.

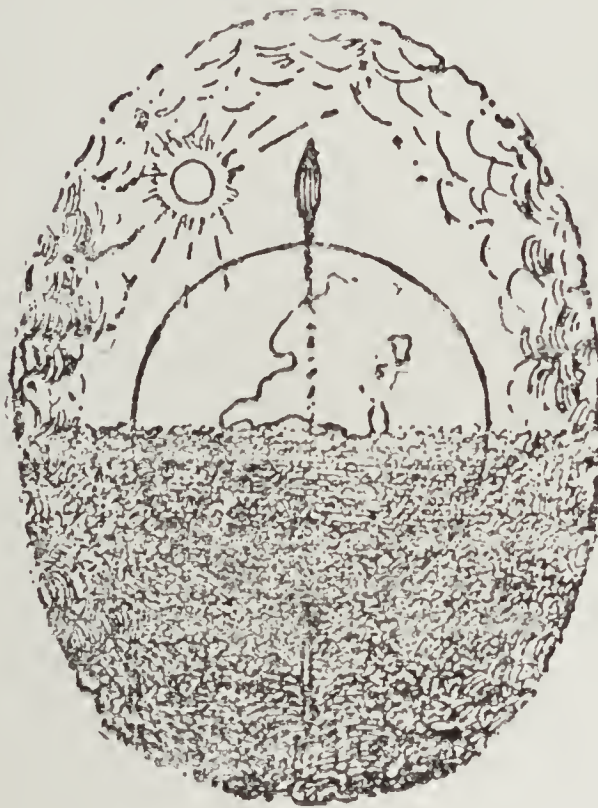
Приміром, коли казали, що земля подібна до великого яйця, се було їм не до уявленя. Уявляли собі що земля містить ся посередині цілого світа, що вона наче жовток в яйці. Казали, що земля не падала тому, бо не

Обр. 5. Зевс підймає землю на золотім ланцюзі.

було причини до того, щоб мала летіти до гори або спадати. Навколо її був великий простір, виповнений повітрям подібним до білка яйця. Скорупою було небо або склепліне небесне. Тільки горішня, себто, північна півкуля землі була виставлена на світло денне і та частина була місцем осідку живучих людей. Нижину або полудневу половину землі завжди зступала чорна тінь; була вона побутом духів,

країною померших. Греки називали те королівство тілею Гадеса — що означає „укритий край“. Темну прірву, що була під Гадесом називали Тартаром. В тій прірві перебували най-

Обр. 6. Земля перешита стрілою, вказуюча склепіння небесне і підземне.

гірші духи, котрим не було вже жадного спасення. Навколо землі плив широким пасом "океанський потік", відділюючий світло від темряви, живих від померших.

Сонце за дня зносило ся по стрункій дорозі на височінь небесного склепіння і сходило на

ніч до "океанського потоку".

Олимп — Олимп, котрий був місцем богів — був найвищим пунктом горішного небесного склепіня. Декотрі вважають мильно за Олимп високу гору тоїж назви, котра знаходиться в Греції; але славний уступ в Іліядіту річ надає зовсім ясно. Зев, хочачи докучити

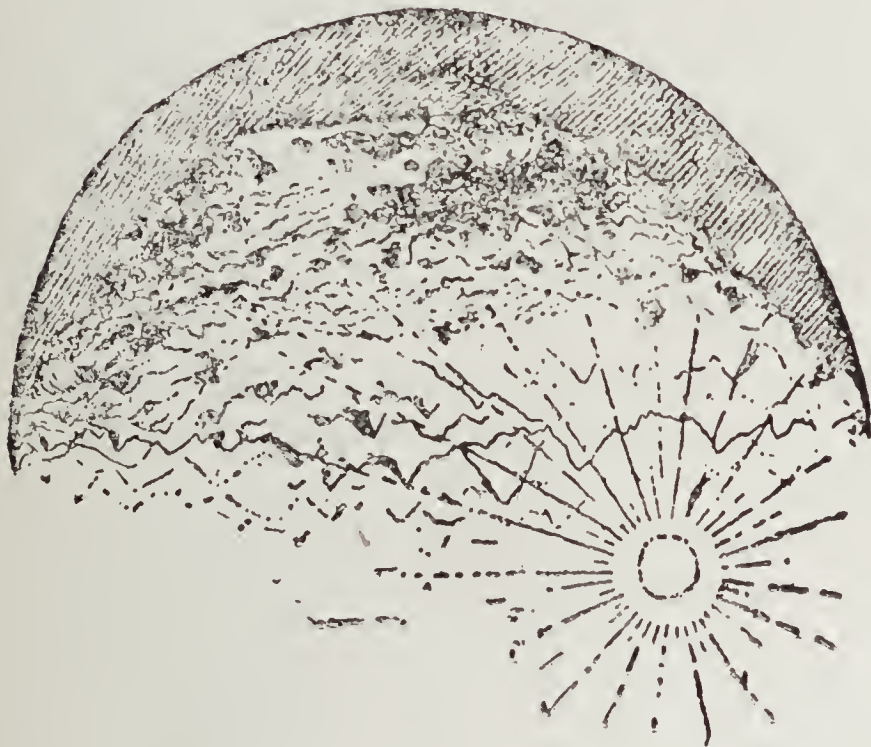
Обр. 7. Всесьвітне дерево Скандинавців.

иньшим богам*), хвалит ся, що він такий дуций від них, що може стати на вершку Олимпу і піднести землю на золотім ланцюзі, хоч би во-

*) Читай "Оповіданє про заздрих богів".

ни всі (боги) намагались тягти в долину. Колиб Олимп був горою на землі, зевесова хвальба булаб зовсім незрозумілою; (обр. 5.) доказує ясно, що Зевс, пропонував своїм товаришам.

Той, образок дає нам до зрозуміння, як боги, сидячи на Олімпі, були в силі бачити все, що робилось на цілій землі і могли спускатись на вибране собі місце з нечуваною прудкостею.

Обр. 8. Платонова уява сьвіта.

Менше поетичну уяву про землі від своїх земляків, але за те більше згідну з дійсністю мав великий філософ Плятон. Виходячи з пе-

реконань, що всьому на сьвітї дає початок огонь, приписував огневи тоже і початок землі. Після него проміня сонця (котре зроджувало огонь) тепло зі злукою з океанічною водою витворювало пароване, а творюча пара осихала на горячїм повітрю і перетворювалась звільна на шкаралупу**).

Коли було говорено, що земля подібна до великої черепахи, гадка була та сама, як при порівнанню її з яйцем — позаяк люди розуміли те мильно. В порівнанню до тих розумінь, котрі перші ужили тієї ілюстрації, — А не було то нічо иньшого, як тільки те що тіло того сотворіня є землею, а дві його шкаралупи — вижшу та нижшу твердь цілком як жовток і дві поволоки скаралупи яйця! Розуміне того стає ще яснїщим, коли завважаємо що та черепаха була перешита стрілою — стріла означає бігун або вісь.

Бігун вдійсности виступає скрізь в усіх давних дивних розмінях форми землі. Раз він є стрілою перешиваючою землю, знова лінією, "перетягнутою від одного до другого кінця цілого сьвіта", або "підпорою Атляса", котрий "мав на околом себе всі глибини моря" себто переходив просто через землю — і "ділив землю від неба". Є всілякі приклади тих слупів, котрі

***) Читай "Історія землі" Луникевича,

взносять ся від землі до неба в стародавніх писаннях. В Єгипецькій "Книзі про Мерлих" та сама річ зветь ся "хребтом землі".

Иншою дуже цікавою ілюстрацію того розуміння є чудове місце, ***)) *Ygdrasil*, (дивись обр. ч 7.) Його цівка є бігуном, земля містить ся коло його середини, його гілє, покритє лисьтем є горішним небесним склеплінєм, підчас коли його коріне топить ся глибоко в глибені Тартару.

Тартар за стародавніх часів був пеклом, державою божка Гадеса, про котрого згадуєть ся в сій розвідці. Він містив ся межі ріками Коцитом та Летою, і був місцем кар посмертних.

***)) *Ygdrasil* найбільше і най краще дерево, під котрим що-дня збирали ся боги на суд,

ЧИТАЙТЕ НАУКОВІ КНИЖКИ!

Накладом Робітничої Книгарської і Видавничої Спільки вийшли слідуючі книжки:

Дарвінізм	80 ц.
Географія на укр. мові	80 ц.
Фільософія Штуки	50 ц.
Перекази старшого світа	35 ц.
Коли зійшло сонце	30 ц.
Про жіночу революцію	30 ц.
Початки укр. соц. в Галичині	25 ц.
Міжнародні Революційні Партії	25 ц.
Незвичайні дива природи	20 ц.
Як кров кружить в нагрім тій	15 ц.
Погада в Зільшиці	15 ц.
Відроджене України	10 ц.
Як люди навчилися числити	10 ц.
Робітничі пісні	10 ц.
Вода в природі	5 ц.
Як мулик двох генералів вигодував	5 ц.
Боротьба о сонце	3 ц.

Замовлення слати на адресу:

UKRAINSKA KNYHARNIA

516 Queen St. W. Toronto, Ont.